

Jaarverslag van de
Katholieke Vereniging voor Oecumene
Athanasius en Willibrord

september 2015 – augustus 2016

Colofon

© Katholieke Vereniging voor Oecumene, 's-Hertogenbosch

Omslag: Vluchtelingenkamp in Irak. (Foto: Kerk in Actie).

Vormgeving: Van Dartel, Oss

Druk: Van Stiphout, Helmond

INHOUDSOPGAVE

1	Woord van de voorzitter	4
2	Mission statement	5
3	Symposia en ontmoetingen	5
4	Willibrordzondag en Zondag voor de Oosterse Kerken	7
5	Samenwerking met de Raad van Kerken	9
6	Herdenking Reformatie	10
7	Dialogoog met de evangelische beweging	11
8	Relaties met de Oosterse Kerken	12
9	Communicatie	13
10	Onderwijs en vorming	17
11	Bestuur	18
12	Overzicht van lezingen en artikelen	20
13	Bestuur en commissies	22
14	Financiële verantwoording	23

1 WOORD VAN DE VOORZITTER

Marcel Sarot voorzitter.

Voor U ligt het jaarverslag 2015-2016 van onze vereniging. Het geeft een goed beeld van de vele activiteiten van onze vereniging. Het afgelopen jaar is een intensief jaar geweest, en wij zijn trots op het vele dat tot stand is gebracht. Inhoudelijk werpt de Reformatieherdenking zijn schaduw vooruit.

Reeds afgelopen jaar zijn er vele activiteiten geweest die daarnaar toe leiden, waarin onze vereniging een kleinere of grotere rol mocht spelen. Komend jaar zal deze herdenking nog meer aandacht vragen.

Financieel was het voor onze vereniging een onzeker jaar, maar met een goed einde. Structureel blijft onze financiële situatie zorgelijk, maar incidentele meevallers in de vorm van een legaat en giften maken dat de donkerste wolken weer even boven de vereniging zijn weggedreven. Wij zijn daar dankbaar voor.

2016 is het jaar van de barmhartigheid; Willibrordzondag zal in dat teken staan. Laten wij ernaar streven met de gezamenlijke Nederlandse kerken de grondtoon van barmhartigheid vast te houden in 2017, het jaar van de Reformatieherdenking. Te gemakkelijk spelen oude en nieuwe pijn en irritaties ook in onze hedendaagse oecumenische verhoudingen op. Laten wij er in het komend jaar bijzonder attent op zijn, dat dit niet gebeurt.

Steeds meer jongeren zijn niet grootgebracht binnen één protestantse of katholieke traditie en begrijpen niets van de schermutselingen tussen beide. Zelf ben ik weliswaar geen jongere meer, maar ook voor mij geldt dat mijn geloof de vrucht is van een half rooms-katholieke (mijn grootouders), half protestantse (de scholen waarop ik zat) opvoeding. Hoewel ik uiteindelijk katholiek ben geworden, zijn protestantse kerken mij lief. Irritaties tussen protestantse en katholieke kerken voelen voor mij een beetje zoals de spanningen tussen gescheiden ouders voor hun kinderen voelen. De ene keer vind je dat de een gelijk heeft, de andere keer begrijp je beiden, maar eigenlijk wil je geen partij kiezen, en altijd weer doen de schermutselingen pijn. Als wij de houding van barmhartigheid konden intensiveren, zou dat een zegen zijn.

De KVO wil; graag bijdragen aan goede oecumenische relaties, zowel direct, in oecumenische contacten, als indirect, door studie en voorlichting. Daarom hopen wij dat U het werk van de vereniging ook in 2016-2017 wilt blijven steunen. Uw lidmaatschap is belangrijk voor ons. Uw gaven en legaten maken ons werk mogelijk. Bovendien zoeken wij naar enthousiaste, jonge bestuursleden, die in staat en bereid zijn een deel van het werk van de vereniging daadwerkelijk te dragen.

Laat 2017 een goed jaar worden voor de KVO, maar vooral ook voor de oecumene!

Marcel Sarot

2 MISSION STATEMENT

De vereniging wil de Rooms-katholieke Kerk in Nederland dienen in het streven naar volledige gemeenschap tussen de Rooms-katholieke Kerk enerzijds en de Kerken van het westen en de oosterse Kerken anderzijds. Ervan overtuigd dat de eenheid van de Kerk een teken en een instrument is van de eenheid van de mensheid ondersteunt ze ook initiatieven die in het kader van de oecumenische beweging op nationaal, Europees en mondiaal niveau worden ontplooid (art. 2 van de Statuten).

Vanuit de rijke traditie van de Katholieke Kerk zet de Katholieke Vereniging voor Oecumene Athanasius en Willibrord zich in voor de oecumene in Nederland. Onder oecumene verstaan we de inzet van christenen en Kerken voor het herstel van de eenheid van de Kerk én voor de vele vormen van samenwerking die al tussen christenen uit verschillende tradities op cultureel en maatschappelijk gebied bestaan. De vereniging handelt bij het uitvoeren van haar missie binnen de kaders van het Oecumenisch Directorium en de encycliek *Ut unum sint*. Ze laat zich ook leiden door de Charta Oecumenica.

De vereniging is ervan overtuigd dat eensgezindheid en samenwerking tussen christenen en kerken nodig zijn voor een geloofwaardige verkondiging en beleving van het Evangelie in onze samenleving. Ze zet zich daarom met vele middelen zoals ontmoetingen, gezamenlijk gebed, dialoog, studie en uitwisseling in voor de groei en de verdieping van deze eensgezindheid en samenwerking tussen christenen en kerken uit het westers en het oosters christendom. De vereniging beoogt hiermee tevens de maatschappelijke relevantie van het christelijk geloof voor de huidige cultuur en de dialoog met andere religieuze tradities duidelijker voor het voetlicht te plaatsen.

3 SYMPOSIA EN ONTMOETINGEN

- *De herdenking van de Reformatie – Woerden, 6 november 2015*

In de kerk van de oudste Lutherse gemeente van ons land (Woerden) organiseerde de vereniging in samenwerking met de gezamenlijke werkgroep RKK-PKN een symposium over de oecumenische herdenking van de Reformatie in 2017. De publicatie *Van Conflict naar Gemeenschap*¹ van de Luthers/Rooms-katholieke Commissie voor Eenheid lag ten grondslag aan deze goed bezochte ontmoeting. Het hoofdreferaat werd gehouden door bisschop dr. Martin Hein van de Evangelische Kerk van Kurhessen Waldeck. Hij sprak over de mogelijkheden en kansen voor een oecumenische herdenking van de Reformatie in Duitsland. Opmerkelijk was zijn pleidooi voor een nieuwe visie op het pausambt

Lutherse kerk in Woerden

¹ <http://www.oecumene.nl/nieuws-blogs/nieuws/1020-van-conflict-naar-gemeenschap-oecumenische-herdenking-reformatie>

die ook door Lutheranen gesteund zou kunnen worden. Ds. Trinette Verhoeven, preses van de Lutherse Synode binnen de Protestantse Kerk en dr. Bernhard Hegge gaven ieder hun visie op het document *Van Conflict naar Gemeenschap*. Dr. Margriet Gosker, coördinator van '500 jaar Protestant geloofwaardig', schetste hoe de Protestantse Kerk in Nederland zich voorbereidt op de herdenking van de Reformatie. Bestuurslid dr. Ad van der Helm trad op als dagvoorzitter. Klaas van der Zwaag berichtte in het Reformatorisch Dagblad over de bijeenkomst. Zijn artikel werd overgenomen op de website van de vereniging.² De lezingen van dit symposium werden gepubliceerd in het tijdschrift Perspectief.³

• *Erasmus Oecumenicus – Gouda, 14 maart 2015*

Op initiatief van de werkgroep Refo500 organiseerde de vereniging in Museum Gouda een symposium over Erasmus. In het museum liep op dat moment de tentoonstelling 'Ik wijk voor niemand' over leven en werk van Erasmus. Aanleiding voor het symposium was de uitgave van het *Novum Instrumentum* in 1516. Dit werk is van groot belang geweest voor de studie van de Heilige Schrift. De pauselijke nuntius in Nederland, mgr. Aldo Cavalli, opende het symposium met een korte inleiding over de persoon van Erasmus. Op het symposium kwamen veel thema's aan bod: de betekenis van Erasmus voor de Bijbelse hermeneutiek (dr. Jan Krans), de visie van Erasmus op zijn tijd (prof. dr. Herman Pleij), oude en nieuwe afbeeldingen van Erasmus in de kunst (dr. Gerard de Kleijn), de beeldvorming van Erasmus bij katholieken, protestanten en humanisten (prof. dr. Peter Nissen). Door een ongelukkig misverstand werd de lezing van dr. Ger Groot over Erasmus als inspiratiebron voor geestelijke vrijheid en vernieuwing helaas niet ge-

houden. Bestuurslid drs. Rob van Uden zorgde voor een eigentijdse versie van de Lof der Zotheid. Het Vocaal Theologen Ensemble onder leiding van Hanna Rijken bracht liederen uit de tijd van Erasmus en Luther ten gehore. Bestuurslid dr. Ad van der Helm was dagvoorzitter. De journalisten Christiaan van der Heijden (website van KRO en NCRV) en Jan-Kees Karelse (Reformatorisch Dagblad) schreven artikelen over het symposium die ook op de website van de vereniging werden geplaatst.⁴ De teksten van het symposium worden uitgegeven in de annalen van het Thijmgenootschap. De bundel zal naar verwachting eind 2016 uitkomen.

² <http://www.oecumene.nl/documentatie/500-jaar-reformatie/1087-verdeeldheid-kerk-sinds-reformatie-niet-vieren>

³ <http://www.oecumene.nl/files/Books/Perspectief/31/index.html#>

⁴ <http://www.oecumene.nl/nieuws-blogs/nieuws/1168-oecumenisch-symposium-over-erasmus-in-gouda> en <http://www.oecumene.nl/nieuws-blogs/nieuws/1170-twijfel-als-motor-van-krachtig-geloof>

- *Interreligieuze ontmoeting bij het Erasmusraam*

Op 13 mei 2016 organiseerde de vereniging in samenwerking met Museum Gouda een interreligieuze bijeenkomst rondom het Erasmusraam onder het motto 'Ceremonie van de Hoop'. Sprekers waren: mgr. Aldo Cavalli, rabbijn Albert Richter, imam Azzedine Karrat, ds. Gerrit Vreugdehil en vic.-gen. Dick Verbakel.⁵

- *Oecumenische ontmoeting rondom Jeroen Bosch – 's-Hertogenbosch, 29-31 maart 2016*

De jaarlijkse ontmoeting tussen vertegenwoordigers van het bisdom 's-Hertogenbosch, de Protestantse Kerk van Zuid-Nederland en de Evangelische Kerk van Kurhessen-Waldeck stond in 2016 in het kader van Hiëronymus Bosch. Drs. Ton Sip, bisschoppelijk gedelegeerde voor oecumene en bestuurslid van de vereniging, en drs. Geert van Dartel waren nauw betrokken bij de voorbereiding van deze ontmoeting. Patrick Chatelion Counet, bijzonder hoogleraar 'Bijbel in de Nederlandse cultuur' aan de Universiteit van Amsterdam en algemeen secretaris van de Konferentie van Nederlandse Religieuzen, sprak over de Bijbelse voorstellingen in het werk van Bosch. Onderdeel van de ontmoeting was een bezoek aan de tentoonstelling in het Noord-Brabants museum. Een impressie van deze ontmoeting is te vinden op de website van de vereniging.⁶

- *Hoop voor de Kerk in Syrië en Irak – 's-Hertogenbosch, 4 juni 2016*

De publiekscampagne Hoop voor de Kerk in Syrië en Irak (zie pag. 8-9) was dit jaar een zwaartepunt in het werk van de vereniging. In samenwerking met de Konferentie van de Nederlandse Religieuzen (KNR) organiseerde de vereniging aan het einde van de campagne

periode een informatieve bijeenkomst over de situatie van de Kerk in Syrië en Irak. Drs. Leo van Leijssen hield een lezing over de grote verscheidenheid aan christelijke tradities in deze regio. Zr. Yosé Höhne Sparborth vertelde over haar persoonlijke ervaringen in Noord-Irak en Geert van Dartel sprak over de inzet van de vereniging voor de hulpverlening aan Caritas Syrië. Erica op 't Hoog, medewerker bij de KNR, schreef voor de website een uitvoerige impressie van deze bijeenkomst.⁷

4 WILLIBRORDZONDAG EN ZONDAG OOSTERSE KERKEN

- *Ons gemeenschappelijk huis – een gezamenlijke zorg – 8 november 2015*

Op Willibrordzondag werd aandacht gevraagd voor de oecumenische betekenis van de klimaatencycliek *Laudato Si'* van paus Franciscus. De ernst van de milieuproblematiek is de afgelopen decennia toegenomen en heeft wereldwijd catastrofale gevolgen. Sinds het midden van de jaren tachtig is de zorg voor de schepping een belangrijk oecumenisch thema. De encyccliek *Laudato Si'* heeft hieraan weer een flinke impuls gegeven. Voor de poster werd dankbaar gebruik gemaakt van het schilderij *Het Zonnelied* van p. Jan Scheffers ofm.cap. (1936-2013). De preek schetsen en voorbede werden gemaakt door prof. dr. Marcel Sarot. De publicaties Overeen en Perspectief besteedden uitvoerig aandacht aan *Laudato Si'*.⁸

De opbrengst van de Willibrordzondagcollecte voor het werk van de Katholieke Vereniging voor Oecumene was met € 23.050,— beduidend hoger dan in 2014

⁵ <http://www.oecumene.nl/nieuws-blogs/nieuws/1210-ceremonie-van-de-hoop-bij-het-erasmusraam>

⁶ <http://www.oecumene.nl/nieuws-blogs/nieuws/1175-oecumenische-ontmoeting-in-het-teken-van-500-jaar-jeroen-bosch>

⁷ http://www.knr.nl/organisatie/nieuwsbericht.asp?nieuwsbericht_id=2109

⁸ <http://www.oecumene.nl/publicaties/overeen/1038-overeen-2015-35> en <http://www.oecumene.nl/publicaties/perspectief/1119-perspectief-2015-30>

(€ 15.879) en 2013 (€ 21.219). De hogere opbrengst is vooral te danken aan de inspanningen van de gedelegeerden voor oecumene om de collecte onder de aandacht van parochies te brengen. Hopelijk lukt het om dit niveau van de collecte opbrengst in de komende jaren vast te houden of zelfs te verbeteren.

De betrokkenheid vanuit de vereniging bij de klimaatencycliek op Willibrordzondag en in publicaties leidde tot een aanvraag voor een stageplaats bij de vereniging. Van 1 maart tot 31 december 2016 doet Rick de Vries, student aan de Radbouduniversiteit, zijn onderzoekstage in het kader van de Masteropleiding Milieu-maatschappijwetenschappen bij de Katholieke Vereniging voor Oecumene. Zijn onderzoek richt zich op de doorwerking van de encycliciek *Laudato Si'* in de Nederlandse politiek en samenleving. In het kader van deze stage

heeft hij bij de KNR meegewerkt aan de voorbereiding van de landelijke inspiratiedag over *Laudato Si'* op 23 april 2016 en aan de ontwikkeling van de website <http://laudato-si.nl/>. Ook schreef hij een artikel over *Laudato Si'* voor het themanummer over de encycliciek van het Tijdschrift *Communio*.

Hoop voor de Kerk in Syrië en Irak – 24 april 2016

Op Zondag voor de Oosterse Kerken werd de aandacht van de parochies gericht op de publiekscampagne *Hoop voor de Kerk in Syrië en Irak* van kerken en organisaties in Nederland. Sinds 2005 is de aandacht voor christenen in het Midden-Oosten een terugkerend thema op de Zondag voor de Oosterse Kerken en in de publicaties Overeen en Pokrof.

Dankzij de publiekscampagne en de samenwerking met andere kerken en organisaties kon de vereniging kennis en informatie over de situatie van de kerken in Syrië en Irak veel breder delen. In de publicaties in Overeen en op de website werd uitvoerig over christenen in Syrië en Irak geschreven.⁹ Ook speelde de vereniging een bemiddelende en ondersteunende rol bij de hulpverlening aan Caritas Syrië.

Op initiatief van mgr. dr. Hans van den Hende, bisschop-referent voor Oecumene en Oosterse Kerken, werd ter ondersteuning van de Zondag voor de Oosterse Kerken een magazine Oosterse Kerken gemaakt. De eindredactie van deze special werd verzorgd door drs. Leo van Leijssen en drs. Daphne van Rosendaal. Het magazine werd in drievoud gestuurd aan alle parochies in Nederland.¹⁰

⁹ <http://www.oecumene.nl/kalender/zondag-v-d-oosterse-kerken/1159-24-april-2016-hoop-voor-de-kerk-van-syrie-en-irak> en <http://www.oecumene.nl/documentatie/christenen-in-het-midden-oosten>

¹⁰ <http://www.oecumene.nl/publicaties/overig/1195-unieke-uitgave-voor-parochies-magazine-oosterse-kerken>

5 SAMENWERKING MET DE RAAD VAN KERKEN

Bestuurders en medewerkers van de vereniging zijn op diverse manieren betrokken bij oecumenische contacten en ontmoetingen. Dr. Ad van der Helm is lid beraadsgroep Geloven en Kerkelijke Gemeenschap. Drs. Berry van Oers is secretaris van de Beraadsgroep Interreligieuze dialoog. Als platform voor ontmoeting en samenwerking speelt de landelijke Raad van Kerken een coördinerende en stimulerende rol. Daarnaast zijn er ook lokaal interessante en bemoedigende initiatieven.

De secretaris van de vereniging, Geert van Dartel, is betrokken bij verschillende initiatieven en programma's van de Raad van Kerken (zie hieronder). Op persoonlijke titel neemt hij als vertegenwoordiger van de Katholieke Kerk ook deel aan de plenaire vergaderingen van de Raad van Kerken.

Week van Gebed voor de Eenheid

De jaarlijkse Week van Gebed voor de Eenheid is één van de kernactiviteiten van de Raad van Kerken met veel uitstraling. Vanwege het samenwerkingsverband dat de Raad van Kerken is aangegaan met Missie Nederland wordt de Week van Gebed voor de Eenheid in Nederland gevierd in de derde volle week van januari. Een gezamenlijke projectgroep is verantwoordelijk voor de Nederlandse uitgave. De teksten voor 2016 waren voorbereid in Letland op basis van de bekende tekst uit 1 Petr. 2,9. In Nederland luidde het thema: 'Het woord is aan jou!'¹¹

Beleving van Eucharistie en Avondmaal

Het traject *Beleving van Eucharistie en Avondmaal* dat in

2013 van start ging in vervolg op het gesprek over doopverkenning werd in dit werkjaar afgerond met de gelijknamige publicatie.¹² De perspresentatie van de brochure vond plaats op 16 maart ten kantore van de Raad van Kerken. Verschillende kranten en tijdschriften besteedden er aandacht aan. De resultaten van het gesprek werden gepresenteerd op een bespreking met vertegenwoordigers van kerken die eerder aan het gesprek hadden deelgenomen (13 mei 2016) en op een openbare bijeenkomst (20 mei 2016). De uitgave werd erg goed ontvangen en was binnen enkele maanden uitverkocht (oplage 8.000).

Campagne Hoop voor de Kerk in Syrië en Irak

Op initiatief van de Raad van Kerken en Missie Nederland kwam in november 2015 een kleine groep bijeen om na te denken over mogelijkheden de Nederlandse kerken, samenleving en politiek gevoelig te maken voor de nood van christenen in het Midden-Oosten, met name in Syrië en Irak. De medewerkers van de Katholieke Vereniging voor Oecumene zijn vanaf het begin bij dit initiatief betrokken geweest en hebben aan de ontwikkeling, inhoud en uitvoering van de campagne een belangrijke bijdrage geleverd.

Ten behoeve van de campagne werd een gezamenlijke website gelanceerd waarop achtergrondinformatie werd gegeven en activiteiten werden aangekondigd.¹³ Uit de door Kerk in Actie verrichte peiling bleek dat slechts 26% van de Nederlandse bevolking op de hoogte is van de bedreigde positie van christenen in het Midden-Oosten. Bij mensen die kerkelijk betrokken zijn ligt dit percentage veel hoger, bij orthodoxe christenen het hoogst.

In een gezamenlijke verklaring die op 7 juni werd aan-

¹¹ <http://www.oecumene.nl/kalender/week-van-gebed/1076-2016-het-woord-is-aan-jou>

¹² <http://www.raadvankerken.nl/?b=3054>

¹³ <http://www.hoopvoordekerkinsyrieenirak.nl/>

geboden aan de leden van de Vaste Kamercommissie voor Buitenlandse Zaken, roepen kerken en organisaties de Nederlandse politiek op om zich krachtiger in te zetten voor de bescherming van christelijke en andere minderheden in Syrië en Irak en waarin afgevaardigden vanuit de kerken en van de Raad van Kerken in Nederland mede voorgingen.¹⁴

De publiekscampagne werd op zaterdag 4 juni afgesloten met een oecumenische viering in de Syrisch-orthodoxe Moeder Gods Kerk waarin de Syrisch-orthodoxe aartsbisshop Mor Polycarpus een homilie hield.¹⁵

Taakgroep Pelgrimage van Gerechtigheid en Vrede

Op de Algemene Vergadering van de Wereldraad in Busan (2013) werd door de algemeen secretaris ds. Fykse Tveit opgeroepen tot een pelgrimage van gerechtigheid en vrede. De Raad van Kerken in Nederland heeft deze oproep serieus opgepakt en een taakgroep ingesteld met de opdracht hieraan concreet vorm te geven. Op 20 september 2015 organiseerde de Taakgroep in samenwerking met Pax in Den Haag een Wandeling voor Vrede. Honderden mensen afkomstig uit het hele land namen er aan deel. Bij het bezoek aan een moskee werd hen door kinderen een roos aangeboden, die vervolgens bij het Joods kindermemoriaal werd gelegd. Ook de Sint Jacobuskerk, bekend van het vredesgebed, was in de route opgenomen. De tocht voerde verder langs de Grondwet-bank, het Vredespaleis en een beeld van Nelson Mandela. De afsluiting vond plaats in een park waar Freek Landmeter (Pax) en Hielke Wolters (Wereldraad)

een toespraak hielden.¹⁶ Aan de vooravond van de internationale dag tegen discriminatie werd op 20 maart 2016 in samenwerking met het studentenpastoraat een wake gehouden bij het detentiecentrum op Schiphol waar met name illegale en uitgeprocedeerde vreemdelingen worden vastgehouden.¹⁷

Het is de bedoeling dat in de komende jaren steeds rond 21 september en 21 maart een activiteit in het kader van deze pelgrimage van gerechtigheid en vrede zal plaatsvinden. Binnen dit kader kunnen allerlei initiatieven op het terrein van gerechtigheid, vrede en zorg voor het milieu zichtbaar gemaakt worden.

De voorbereidingen voor de eerstvolgende vredeswandeling zijn in volle gang. Deze zal op 18 september 2016 plaatsvinden in Enschede. Bij de voorbereiding wordt samengewerkt met Pax en de Enschedese vredesorganisatie Kerk en Vrede.

6 HERDENKING REFORMATIE

Met het oog de op de herdenking van de Reformatie in 2017 werd in 2011 een werkgroep gevormd met de opdracht hieraan vanuit een katholieke en oecumenische invalshoek invulling te geven. De vereniging is vanaf het ontstaan projectpartner in het netwerk Refo500.¹⁸ Op initiatief van de werkgroep zijn in de afgelopen jaren verschillende symposia georganiseerd. Het begon in 2011 in Utrecht met het symposium over de vruchten van de oecumenische dialogen. Daarna volgden symposia over het Concilie van Trente (2013), de oecumeni-

¹⁴ <http://www.oecumene.nl/documentatie/christenen-in-het-midden-oosten/1220-kerken-tot-politiek-kom-op-voor-vrijheid-van-godsdiens-en-bescherming-van-minderheden-in-syrie-en-irak>

¹⁵ <http://www.oecumene.nl/documentatie/christenen-in-het-midden-oosten/1219-oosterse-christenen-beleven-grote-spanningen-soms-zelfs-martelaarschap>

¹⁶ http://www.raadvankerken.nl/pagina/3552/den_haag_kleurt_vrede&highlight=walk,of,peace

¹⁷ http://www.raadvankerken.nl/pagina/3820/pelgrimage_in_2016&highlight=schiphol,detentie en <https://www.dji.nl/Organisatie/Locaties/Detentiecentra/Detentiecentrum-Noord-Holland/>

¹⁸ <http://www.refo500.nl/pages/326/wat-is-refo500.html>

sche herdenking van de Reformatie (2015) en Erasmus (2016). De teksten van de symposia werden uitgegeven in het tijdschrift *Perspectief*.

In 2014 werd op besluit van de Bisschoppenconferentie en het moderamen van Protestantse Kerk in Nederland een gezamenlijke werkgroep ingesteld met de opdracht de oecumenische herdenking van

de Reformatie voor te bereiden. In deze werkgroep is de vereniging vertegenwoordigd. Op initiatief van deze werkgroep werd een vertaling gemaakt van het document *Van Conflict naar Gemeenschap*, een uitgave van de Luthers/Rooms-katholieke Commissie voor Eenheid. In september 2015 bracht de vereniging een digitale publicatie uit, in 2015 volgde dankzij subsidie van het bisdom Rotterdam een gedrukte uitgave. Begin 2016 bracht dezelfde Commissie voor Eenheid liturgische suggesties uit voor de oecumenische herdenking van de Reformatie in 2017. Ook deze tekst werd in het Nederlands vertaald en in juli gepubliceerd op de website van de vereniging. Mgr. dr. Hans van den Hende, bisschop-referent voor oecumene en Oosterse Kerken en ds. Trinette Verhoeven, preses van de Lutherse Synode binnen de Protestantse Kerk in Nederland, schreven bij beide uitgaven het voorwoord.

Eind 2015 lanceerde ook de Protestantse Kerk in Nederland haar programma voor de herdenking van de Refor-

matie in 2017 onder de titel '500 jaar protestant geloofwaardig'. De Protestantse Kerk zet in op een herdenkingsjaar dat begint op 31 oktober 2016. Iedere maand gaat de fakkel over naar een andere provincie. In iedere provincie krijgt de herdenking een thematische invulling. De relatie Rome-Reformatie is in september 2017 toebedeeld aan de provincie Noord-Brabant. De vereniging is vertegenwoordigd in de werkgroep die de activiteiten van de Protestantse Kerk in Noord-Brabant voorbereidt en organiseert.

Daarnaast worden er nog veel andere initiatieven voorbereid. Waar mogelijk vervult het secretariaat van de vereniging een ondersteunende en adviserende rol. De vereniging is onder andere betrokken bij de voorbereiding van een theologische summerschool in de zomer van 2017 en een symposium over de stellingen van Luther in oktober 2017.

7 DIALOOG MET DE EVANGELISCHE BEWEGING

• *Dialoogcommissie RKK-MN-VPE*

De dialoogcommissie RKK-MN-VPE werd in 2012 ingesteld. Een eerste gespreksronde ging over de wijze van bidden in de verschillende tradities. In het najaar van 2014 startte een nieuwe gespreksronde over het thema 'Evangelisatie als opdracht en praktijk'. In 2014 en 2015 ging de dialoogcommissie op locatie in gesprek met voorgangers en ambtsdragers over hun ervaringen. In totaal werden vier gemeenschappen bezocht.¹⁹ Op 19 november 2015 werd het vierde werkbezoek gebracht aan de Broeders van St. Jan in Utrecht.²⁰ De commissie heeft de werkbezoeken geëvalueerd. Naar verwachting

¹⁹ Voor meer informatie over de bezoeken zie jaarverslag 2014-2015 pag. 11-12, <http://www.oecumene.nl/vereniging/jaarverslagen/1037-jaarverslag-2014-2015>

²⁰ <http://www.oecumene.nl/nieuws-blogs/nieuws/1095-ruimte-scheppen-en-vertrouwen-hebben-dialooggroep-vpe-mn-rkk-in-gesprek-met-broeders-van-st-jan>

wordt de eindrapportage in het najaar aangeboden aan de opdrachtgevers. Met deze eindrapportage sluit de dialoogcommissie haar werkzaamheden af.

** Nederlands Christelijk Forum*

Het Nederlands Christelijk Forum is opgericht met het doel ruimte te scheppen voor het geloofsgesprek tussen kerkleiders in Nederland. Het concept is ontleend aan het World Christian Forum dat bij de Wereldraad van Kerken is ontstaan met het doel een brug te slaan tussen de grote kerkelijke tradities (orthodoxie, katholicisme, protestantisme) en de internationale beweging van evangelicals en pentecostals. Het geloofsgesprek vormt de verbindende schakel. Het Nederlands Christelijk Forum organiseert jaarlijks een tweedaagse retraite. In 2016 vond deze plaats op 1 en 2 juni in het conferentieoord Mennerode in Elspeet. Het thema was dit keer 'Leiderschap'. Het was een bijzondere bijeenkomst mede vanwege de bijdrage van ds. Arjan Plaisier, één van de oprichters van het forum. Plaisier, die na acht jaar afscheid neemt als scriba van de Protestantse Kerk, gaf een inkijkje in de wijze waarop hijzelf zijn roeping tot het ambt van scriba en acht jaar leiderschap in de Protestantse Kerk heeft ervaren. Naast de mooie kanten: het geloof in de roepstem van de Heer, de bedding die de Kerk is, zich gedragen weten door het gebed van anderen waren er ook steeds de valkuilen of demonen zoals: de angst en onzekerheid, boosheid, vermoeidheid, ijdelheid, hoogmoed. Zijn inleiding was een goede opmaat voor een persoonlijke uitwisseling over ervaringen in leiderschap. Andere bijdragen kwamen van pinkstervoorganger Moses Alagbe en prof. dr. Paul van Geest.

8 RELATIES MET DE OOSTERSE KERKEN

Door de dramatische ontwikkelingen in het Midden-Oosten, met name in Syrië en Irak, worden de Oosterse

christenen (orthodox en katholiek), maar ook degenen onder hen van westerse tradities (rooms-katholieken en protestanten), zwaar getroffen. Het werk van de vereniging staat in een lange traditie van betrokkenheid bij het oosters christendom in deze landen. De medewerkers van de vereniging hebben hun kennis en expertise op dit gebied goed voor het voetlicht gebracht en daarbij ook andere kerken en instellingen ondersteund en of geadviseerd.

Geert van Dartel en Leo van Leijssen waren vanaf het begin nauw betrokken bij de publiekscampagne *Hoop voor de Kerk in Syrië en Irak*. Beiden hadden een belangrijk aandeel in de activiteiten en publicaties van deze campagne. Geert van Dartel was samen met de vertegenwoordiger van Open Doors verantwoordelijk voor het contact met de Nederlandse politiek. Leo van Leijssen bereidde samen met een medewerker van MissieNederland en een medewerker van Open Doors de slotviering op 4 juni voor.

De vereniging kon dankzij haar goede contacten bovendien een bemiddelende rol spelen in de hulpverlening aan Syrië. Het voedselproject van Caritas Syrië in Aleppo werd in 2015 met € 77.100,— gesteund. In 2016 kon nog een keer een bedrag van € 24.500,— voor de mensen in nood worden overgemaakt. De bedragen kwamen van het fonds Pour les Autres, uit de opbrengst van de kerstactie in het bisdom Rotterdam en van bijdragen van donateurs van de vereniging. Begin juni nam Geert van Dartel deel aan een werkoverleg van Caritas Syrië in Beiroet.

Ook bemiddelde de vereniging bij hulp voor het sociale werk aan het Grieks-katholieke Melkitische bisdom van Bosra en Hauran. In 2015 kon € 45.000,— worden overgemaakt uit bijdragen van Vastenactie, Cordaid en Kerk in Actie.

De voortgaande oorlog in Syrië werpt een nieuwe schaduw over de toekomst van de christelijke gemeenschappen in het Midden-Oosten. De huidige exodus van christenen uit het Midden-Oosten gaat al terug tot de anti-christelijke pogroms in Beiroet en Damascus in 1860, met als dieptepunt de Armeense genocide van 1915. De brute vervolging door de zogenaamde Islamitische Staat is een nieuwe episode in deze dramatische ontwikkeling. De vraag is wat de internationale gemeenschap (VN, EU) kan doen ter ondersteuning van de christenen en andere minderheden in het Midden-Oosten? Over deze vraag organiseerde de Jordaanse afdeling van de Konrad Adenauer-stichting een symposium. Geert van Dartel sprak op dit symposium over de campagne *Hoop voor de Kerk in Syrië en Irak* in Nederland.²¹

²¹ <http://www.oecumene.nl/documentatie/christenen-in-het-midden-oosten/1188-wat-kan-en-dient-het-westen-doen-ter-ondersteuning-van-de-christelijke-presentie-in-het-midden-oosten>

²² <http://www.oecumene.nl/publicaties/overeen>

9 COMMUNICATIE

De berichtgeving en de uitwisseling over oecumenische ontwikkelingen in binnen- en buitenland is uitgegroeid tot één van de belangrijkste taken. De vereniging geeft drie tijdschriften uit, onderhoudt een goed lopende website en een levendige facebookpagina. Daarnaast werden er door het jaar heen nog enkele losse publicaties uitgegeven.

Overeen

Het Communicatieblad *Overeen* verschijnt twee maal per jaar in een oplage van 7.000 exemplaren. Het wordt verstuurd naar leden, donateurs en parochies en aangeboden op de website.²² In het septembernummer 2015 ging de aandacht vooral uit naar de oecumenische betekenis van de encycliek *Laudato Si'*. Verder een artikel van de nieuwe voorzitter van de Raad van Kerken, drs. Dirk Gudde, die vooruitblik op zijn nieuwe taak en een artikel van Drs. Evert de Jong, oud-secretaris van de Nationale Raad voor Liturgie, over de vergeten betekenis van de oecumenische vertaling van het Onze Vader.

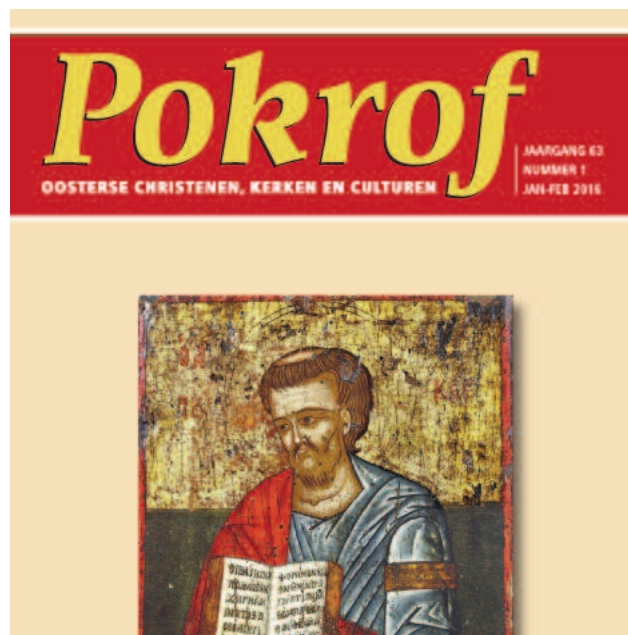
Tenslotte een tweeluik over de opdracht tot evangelisatie: een bijdrage van bestuurslid dr. Kees van Vliet over de exhortatie Evangelii gaudium en een impressie van een werkbezoek van de dialoogcommissie van katholieken en evangelischen aan enkele gemeenschappen in Rotterdam.

Het voorjaarsnummer 2016 stond in het teken van de campagne Hoop voor de Kerk in Syrië en Irak. Geert van Dartel schetste de achtergronden en doelstelling van de campagne. Zr. Yosé Höhne-Sparborth berichtte over haar bezoek aan Erbil en Kirkuk. Leo van Leijssen zette de redenen op een rij waarom het zo belangrijk is dat christenen in het Midden-Oosten kunnen blijven. Ook schreef hij een recensie van het bijzondere boekje over p. Frans van der Lugt die in 2014 in Homs op brute wijze om het leven werd gebracht. Tenslotte een analyse van Geert van Dartel van de historische ontmoeting tussen paus Franciscus en patriarch Kyrill op Cuba.

Pokrof

Het tijdschrift *Pokrof, Oosterse christenen, kerken en culturen* verschijnt 5 keer per jaar in een oplage van 900 exemplaren.²³ Het tijdschrift is inmiddels zijn 63e jaargang in gegaan en wordt gemaakt door een oecumenische redactie. Van ieder nieuw nummer wordt bij het verschijnen één artikel op de website aangeboden. Na afloop van een jaargang wordt het nummer integraal op de website gepubliceerd. Bovendien neemt *Kerk Wereldwijd* regelmatig artikelen uit Pokrof in haar tijdschrift op. Daardoor krijgt Pokrof nog een bredere verspreiding. Pokrof bestrijkt een breed gebied en belicht diverse thema's en aspecten uit de wereld van het Oosters christendom. We noemen in dit jaarverslag slechts enkele artikelen uit gedurende dit werkjaar gepubliceerde nummers.

²³ <http://www.oecumene.nl/publicaties/pokrof>

In nummer 4/2015 schreef redacteur drs. Paul Brenninkmeijer over de verwachtingen van het pan-orthodox concilie dat ondanks problemen en tegenwerking in juni 2016 op Kreta is gehouden. Ds. Dirk Neven van de Nicolaïkerk in Utrecht leverde een bijdrage over de Khachkar, het Armeense steenkruis.

In nummer 5/2015 een bijzondere bijdrage van redacteur dr. Dolf Bruinsma over het werk Arvo Pärt bij gelegenheid van zijn 80^e verjaardag en een impressie van de pelgrimage van v. Theodoor van der Voort naar Servië.

In nummer 1/2016 bracht Pokrof een bijzonder artikel van redacteur drs. Huub Vogelaar over orthodoxe theologische perspectieven op mensen met een beperking.

Prof. dr. Herman Teule, oud-directeur van het Instituut voor Oosters Christendom in Nijmegen, berichtte over de opbouw van een katholieke universiteit in Erbil (Iraks Koerdistan).

In nummer 2/2016 verscheen het eerste deel van een tweeluik over de icoon van de Alheilige Moeder Gods van het niet-verbrandende braambos van iconologen Anette Rijtma en Victoria van Aalst en een bijdrage van de paters Lous Zaat sss en Eugene van Heyst sss over de inzet van het klooster in Brakkenstein (Nijmegen) voor de opvang van vluchtelingen die ondergebracht waren in Heumensoord.

In nummer 3/2016 een bijzonder artikel van de kunstschilder Peter van den Hoven over het schilderij van V.I. Soerikov uit 1887 van bojarinja Morozova over de strijd tussen oud-gelovigen en de Russische staatskerk in de 17^e eeuw en een artikel van Leo van Leijssen over de moeilijke situatie van christenen in Eritrea, reden om naar Europa te vluchten.

Perspectief

Het tijdschrift *Perspectief* wil een podium geven aan jonge theologen met interesse in oecumenische theologie.²⁴ Sinds een jaar is de redactie op sterkte. Het tijdschrift wordt online aangeboden en veelvuldig geraadpleegd. In het kader van haar masterstage van de opleiding Theologie en Religiestudies aan de Vrije Universiteit, maakte mw. Eva Coster-van Urk een van de vier themanummers die dit jaar uitgebracht werden.

In het nummer 2015-29 brachten we een nummer uit over het document De Kerk – naar een gemeenschappelijke visie. Hierin publiceerden we de lezingen van een masterclass die eerder dat jaar gehouden werd aan de

Vrije Universiteit. De bijdragen waren van Odair Petroso Mateus, Pantelis Kalaitzides, Peter De Mey, Martien E. Brinkman en Teun van der Leer. Ter afsluiting publiceerden we de reactie van de Katholieke Vereniging voor Oecumene en het Oecumenisch Forum voor Katholici- teit op dit document

In het nummer 2015-30 lag het accent op de klimaatproblematiek. Drs. Jan Jorrit Hasselaar schreef over de theologische visie van de oecumenische patriarch op de klimaatproblematiek. Prof. dr. Toine van den Hoogen koos voor economische invalshoek in zijn analyse van *Laudato Si'*. De andere bijdragen waren van Matthijs Kronemeijer en Fred van Iersel.

In Perspectief 2016-31 werden de lezingen gepubliceerd van het symposium op 4 november 2015 in Woerden over de oecumenische herdenking van de Reformatie. (zie punt 3.)

²⁴ <http://www.oecumene.nl/publicaties/perspectief>

In Perspectief 2016-32 brachten we de teksten van het symposium dat het Oecumenisch Forum voor Katholici- teit in oktober 2015 hield over Maria in de oecumeni- sche dialoog. Een zeer bijzondere special met bijdragen van Desirée Krikhaar, Christoph Burger, Hendro Mun- sterman, Ruben van de Belt, Stan van Ommen, Barend Kamphuis en Herman de Vries.

Perspectief 2016-33 is een themanummer over Missie en Oecumene. Dit nummer werd gemaakt door gastre- dacteur mw. Eva Coster-van Urk. De bijdragen zijn van Ruben van de Belt, Steponas Ribokas, Berend Coster, Je- roen Smith, Helen Opstal en Eduardo Echeverria.

Website

Dankzij steun van de commissie Projecten in Nederland heeft de website www.oecumene.nl de afgelopen jaren een stevige impuls gekregen. In dit project werken we samen met Webprofilering, het bedrijf dat onze website onder beheer heeft. Het website-bezoek is dankzij dit project het afgelopen jaar weer flink toegenomen. In 2015 zijn we in de rubriek In 't veld begonnen met het publiceren van verschillende series van 4 tot 6 artikelen van verschillende auteurs met het doel beter zichtbaar te maken dat oecumenische samenwerking op allerlei terreinen aan de orde is en leeft.

Die lijn is dit werkjaar verder doorgetrokken. De onder- werpen waarover een reeks artikelen gepubliceerd wed waren²⁵:

- Gerechtigheid en vrede (juli – oktober 2015),
- Interreligieuze dialoog (september – december 2015),
- Zorg voor de Schepping (december 2015 – februari 2016),

²⁵ <http://www.oecumene.nl/documentatie/in-t-veld>

²⁶ <http://www.oecumene.nl/publicaties/overig>

- Oecumenische spiritualiteit (maart – april 2016),
- Oecumene in de bisdommen (juni – augustus 2016).

Daarnaast werden nog twee extra series gepubliceerd.

- Rond Pinksteren een serie artikelen over kunst en reli- gie onder titel Feest van de Geest (april – mei 2016)
- Tijdens de Ramadan een serie over de wijze waarop moslims de Ramadan beleven en praktiseren (juni 2016).

Tenslotte werd ook de rubriek Boekbesprekingen dit jaar weer uitgebreid met een aantal recensies.

Facebookpagina

Binnen de Facebook-groep van de Katholieke Vereni- ging voor Oecumene vindt een levendige uitwisseling van gedachten en opvattingen plaats over diverse oecu- menische onderwerpen. Het aantal leden dat actief mee doet met het publiceren van berichten en het initiëren van debatten is vrij beperkt. Waarschijnlijk vinden men- sen het interessant om kennis te nemen van de berich- ten die uit allerlei bronnen aangereikt worden.

Het aantal leden is weer met 200 leden gegroeid en staat nu op 902. Evenveel als het aantal leden van de vereni- ging. Helaas betekent een lidmaatschap van de fb-groep nog niet dat men ook lid wil worden van de Katholieke Vereniging voor Oecumene. Die slag moet nog gemaakt worden, omdat daar ten minste in potentie groei van het aantal leden van de vereniging te halen is.

Losse publicaties²⁶

Een bijzondere uitgave was de Nederlandse vertaling van het document *Van Conflict naar Gemeenschap* (digi- taal en gedrukt) dat door de internationale Luthers/

Rooms-katholieke Commissie voor Eenheid is gemaakt ten behoeve van een gezamenlijke luthers-katholieke herdenking van de Reformatie in 2017.

In aansluiting daarop werd ook een Nederlandse vertaling uitgebracht van het Gemeenschappelijk Gebed dat voor deze oecumenische herdenking werd gemaakt door dezelfde commissie. Deze uitgave werd als digitale uitgave gepubliceerd. Een gedrukte uitgave is in voorbereiding.

10 ONDERWIJS EN VORMING

In de loop van het jaar hebben de medewerkers van de vereniging weer diverse lezingen en cursussen verzorgd.

Lezingen Geert van Dartel

- Geert van Dartel gaf in het najaar 2015 op uitnodiging van diaken Rob van Uden een cursus praktische oecumene van vier avonden in de Mariakerk in Breda.
- Op de studiedag van de Tilburg School of Catholic Theology over barmhartigheid op 11 november 2015 hield hij een inleiding over het jaar van barmhartigheid en de herdenking van de Reformatie. Op 17 januari sprak hij op de jaarlijkse studiedag van Focolare Nederland over het zelfde thema.
- Op 18 februari 2016 hield hij een lezing over de oecumenische herdenking van de Reformatie voor genootschap van Opus Dei in Moergestel.
- Op 10 en 11 maart 2016 verzorgde hij een toerustingscursus praktische oecumene voor pastores van het bisdom Rotterdam.
- Op de themadag van de Tilburg School of Catholic Theology over martelaren op 23 juni 2016 verzorgde hij een workshop over christenvervolging en de oecumene van de martelaren.

Lezingen Leo van Leijssen

Leo van Leijssen gaf de volgende voordrachten:

- Dinsdagmiddag 13 oktober: Oosters christendom, karakter, overeenkomsten en verschillen met het Westen; Christelijke vluchtelingen uit Syrië en Eritrea, lezing voor het Werkgezelschap van predikanten en kerkelijk werkers in de classis/regio 's-Hertogenbosch, in de Grote Kerk van Den Bosch.
- Dinsdagavond 13 oktober, De figuur van Maria in het christelijk Oosten aan de hand van de icoon 'Moeder van God van de niet-verbrandende brandende braambos', lezing binnen een reeks van drie over Maria (oosters, katholiek, protestants) door de r.k. Jeruzalem-parochie, in Mariakerk te Breda.
- Donderdagavond 21 januari, De christenen onder de vluchtelingen uit Midden-Oosten – Syrië en Irak - en Eritrea, lezing voor pastores en (parochie)medewerkers uit het bisdom Breda, bisschopshuis te Breda.
- Maandagavond 25 januari, De icoon van het Niet-verbrandende Braambos, lezing georganiseerd door de Raad van Kerken Oosterhout in het gemeentecentrum De Beuk van de Vredeskerk (PKN) in Oosterhout.
- Zaterdagmiddag 19 maart, 'De Grieks-katholieken in Nederland (Oekraïners en Melkieten)', lezing voor Algemene Vergadering van de Landelijke Instelling Pokrof, in Franciscushuis te 's-Hertogenbosch.
- Woensdagavond 13 april 2016, Lezing over de positie van de christenen in Syrië en Irak, voor een bijeenkomst georganiseerd door de Raad van Kerken Naarden, Bussum en Hilversumse Meent e.a. in kader van voorbereiding van Vredeswandeling (Walk of Peace) aan het begin van de Vredesweek 2016.
- Vrijdagmiddag 2 juni, lezing 'De (oosterse) kerken van het Midden-Oosten en hun verscheidenheid', tijdens informatiebijeenkomst Konferentie Nederlandse Religiuzen, Franciscushuis te 's-Hertogenbosch 2016.

- Zaterdagmiddag 4 juni 2016, inleiding slotviering publiekscampagne Hoop voor de Kerk in Syrië en Irak (1 februari-begin juni) in Syrisch-orthodoxe Moeder Gods-kerk, Keizersgracht te Amsterdam.

De leerhuizen Bēt Drāshā en Didaskalíon

Herfst 2015 vond het negende *Bēt Drāshā-Oosters christelijk Leerhuis* plaats, onder de titel «Uit zijn Schatkamer Nieuw en Oud (Mt 13: 52). Mystieke teksten uit Oost en West». *Bēt Drāshā* wordt georganiseerd in samenwerking met de Protestantse Kerk van 's-Hertogenbosch (PKN); het team bestaat uit ds Paul van der Waal, Aline Verbaas en Leo van Leijsen. Er waren vijf bijeenkomsten in Den Bosch: 24 september, 15 oktober, 5 en 26 november en 10 december. Uitgaande van steeds een Bijbeltekst las men oosterse kerkvaders (Gregorius van Nyssa, Dionysius de Areopagiet, Serafim van Sarov e.a.) in combinatie met moderne mystieke schrijvers uit het westen; er was wat de laatsten betreft daarbij voor allemaal vrouwen gekozen: Etty Hillesum, Edith Stein, Dorothée Sölle, e.a. Men las de meeste teksten vanuit Kick Bras, *Mystiek dagboek* (Ten Have 2009) en liet zich daarnaast inspireren door de icoon van het Niet-Verbrandende Braambos uit Exodus 3, om te eindigen met een moderne oosterse auteur, Maria Skobtsova (1891-1945), een moderne orthodoxe heilige. Aan deze leergang deed een oecumenisch samengestelde groep van rond de 22 mensen mee. Op zondagochtend 29 november 2015 bracht een groep vanuit het Leerhuis een bezoek aan de eucharistieviering in de Syrisch-katholieke kerk (landelijke parochie St. Jan de Apostel) te Arnhem (foto), met daarna een ontmoeting met de priester, mgr Noël Mosa Alcastoma, en de geloofsgemeenschap, grotendeels bestaande uit vluchtelingen (langer geleden en recentelijk) uit Irak en Syrië.

In januari-februari-maart-april 2016 werd voor de zesde maal het 'Didaskalíon-Oosters christendom en cultuur' gehouden. Drie volle winterse vrijdagen (29 januari, 26

februari, 18 maart) in Kasteel Hernen bij Wijchen én een voorjaarszondagochtend in Amsterdam, op bezoek bij een oriëntaals-orthodoxe parochie die de Tweede Zondag van Pasen (zondag 3 april jl) vierde. Bijbel, teksten uit de traditie, geloofsgesprek en contact met oosterse christenen zijn ook in dit leerhuis de ingrediënten van de samenwerking tussen de A.A. Brediusstichting o.l.v. Victoria van Aalst en de Katholieke Vereniging voor Oecumene. Onderwerp van dit seizoen was de Bergrede bij oosterse en westerse auteurs. Een twaalftal mensen afkomstig uit verschillende tradities en uit alle hoeken van het land nam deel. Bij het lezen werd een keuze gemaakt uit het brede aanbod van teksten van oosterse auteurs (en een enkele westerse), zoals Nerses Shnorhali, Armeens kerkvader; Gregorius van Nyssa; Efrem de Syriër, Augustinus e.a. (het niet ter plekke behandelde kon men thuis lezen). Als afsluiting nam een gemêleerde groep (PKN, remonstrants, oud-katholiek, rooms-katholiek) op 3 april in Amsterdam deel aan een dienst in de Armeense Apostolische kerk van de H. Geest aan de Kromboomssloot; met onderbreking is dit sinds 1714 het godshuis van de Armeense gemeenschap die in de 17e eeuw in Amsterdam (voor het eerst) neerstreek. Na afloop van de dienst werd men hartelijk getrakteerd op een maaltijd (foto) door de priester Ter Taron Tadevosyan, vartaped Eran Shahinyan. patriarchaal vicaris voor het Armeens-Apostolische diocees van Nederland, en de Amsterdamse geloofsgemeenschap en vond er nadien nog een gesprek met de priester plaats.

11 BESTUUR

Aandachtspunten

Het hoofdbestuur kwam dit jaar vier keer in vergadering bijeen. Naast de reguliere zaken betreffende organisatie, financiën en beleid richtte de aandacht van het bestuur zich op een aantal inhoudelijke onderwerpen:

- Het document *De Kerk, naar een gemeenschappelijke visie*. De vereniging heeft in samenwerking met het Oecumenisch Forum voor Katholiciteit een notitie over deze tekst gestuurd aan Faith and Order.²⁷ Deze notitie is ontstaan naar aanleiding van oecumenische ontmoetingen en gesprekken die beide instellingen over dit document hebben georganiseerd in 2014 en 2015.
- Oecumenische viering van Aswoensdag. Naar aanleiding van vragen uit het pastoraat heeft het bestuur een advies hierover uitgebracht aan de Bisschoppenconferentie.
- Exhortatie *Evangelii gaudium*. Dr. C. van Vliet wees in zijn inleiding op de grote oecumenische betekenis van deze exhortatie.
- *Christenvervolging en de oecumene van de martelaren*, de tekst van een lezing van kardinaal dr. Kurt Koch.
- *Kerk 2025*, de toekomstvisie van de Protestantse Kerk in Nederland. Ds. Arjan Plaisier presenteerde deze nota op een bestuursvergadering waarna een boeiende gedachtewisseling plaatsvond.
- *Beleving van Eucharistie en Avondmaal*. Het bestuur besprak de gelijknamige brochure die de uitkomst is van het project waaraan de vereniging de afgelopen jaren intensief meegewerkt heeft.

Het dagelijks bestuur kwam negen keer in vergadering bijeen. In het dagelijks bestuur wordt de voortgang van de werkzaamheden van de vereniging besproken en de agenda van het hoofdbestuur voorbereid. Belangrijkste aandachtspunten van het dagelijks bestuur waren de gesprekken met andere katholieke organisaties, de financiën en de voorbereiding van het Beleidsplan 2017-2021.

Gespreksronde

In het najaar van 2015 hebben voorzitter Marcel Sarot en secretaris Geert van Dartel gesprekken gevoerd met de volgende organisaties: Vereniging van Pastoraal Werkers (VPW), Focolare Nederland, Katholieke Charismatische Vernieuwing, Thijmgenootschap en priesteropleiding De Tiltenberg. De gesprekken waren heel positief en leverden aanknopingspunten op voor samenwerking.

Financiën

De vereniging timmert met activiteiten en publicaties aan de weg. Financieel is de situatie de afgelopen jaren zorgelijker geworden. Op de Algemene Ledenvergadering die op 6 november 2015 in Woerden plaatsvond, werd daarover de noodklok geluid. In de eerste maanden van 2016 ontving de vereniging enkele grote giften en legaten waardoor de financiële positie van de vereniging weer verbeterd werd. De jaarrekening 2015 toont een positief resultaat van ruim € 90.000,—. Dat neemt niet weg dat het structurele tekort op de exploitatie onveranderd groot blijft. Ten gevolge van de incidentele inkomsten heeft de vereniging tijd gewonnen om de noodzakelijke herstructurering door te voeren. Zonder een structurele verbetering van de inkomsten is te voorzien dat de vereniging in 2020 ingrijpende maatregelen zal moeten nemen met betrekking tot personeel en organisatie.

Beleidsplan 2017-2021

In de voorbije vijf jaar heeft de vereniging ingezet op de ontwikkeling van een katholiek netwerk voor oecumenische dialoog en samenwerking. Het internet en de sociale media zijn in de communicatie en informatievoorziening steeds belangrijker geworden. Het bereik van de vereniging is daardoor beslist groter geworden.

²⁷ <http://www.oecumene.nl/nieuws-blogs/nieuws/1031-themanummer-perspectief-over-the-church-towards-a-common-vision-2>

Om deze lijn in de toekomst voort te kunnen zetten is een grotere directe betrokkenheid van bestuurders bij de werkzaamheden noodzakelijk. Het beleidsvoornemen om dit te realiseren kon in de afgelopen periode onvoldoende worden gerealiseerd.

De vereniging staat voor een nieuwe planperiode van vijf jaar. In november 2015 is een begin gemaakt met het opstellen van een nieuw beleidsplan. Vice-voorzitter dr. Jan Peters sj maakte een eerste opzet. Een bestuurscommissie bestaande uit Marcel Sarot, drs. Eric van Teijlingen, drs. Diederik Wienen, dr. Sjaak van 't Kruis, drs. Arjen Bultsma, Geert van Dartel kwam in februari 2016 bij elkaar voor een bespreking van dit concept. Op de hoofdbestuursvergadering van 16 juni 2016 werd een nieuw concept van het beleidsplan voorgelegd. Dit werd met een aantal amendementen vastgesteld en zal ter goedkeuring worden voorgelegd aan de Algemene Ledenvergadering in november 2016.

12 OVERZICHT VAN ARTIKELEN

Bestuursleden

- *Drs. Arjen Bultsma*, 'Oecumene in het bisdom Groningen-Leeuwarden', www.oecumene.nl dd. 3 augustus 2016
- *Henk van Doorn*, 'Katholiek en oecumenisch' op www.oecumene.nl dd. 22 juni 2016
- *Dr. Bernhard Hegge*, Van Conflict naar Gemeenschap, Overwegingen bij het document vanuit katholiek perspectief, in: Perspectief 2016-31, pp 5-11.
- *Dr. Bernhard Hegge*, 'Oecumene in het bisdom Roermond' op www.oecumene.nl dd.6 juli 2016
- *Dr. Ad van der Helm*, 'Oecumene in het bisdom Rotterdam' www.oecumene.nl dd. 13 juni 2016
- *Drs. Eric van Teijlingen*, 'Laudato Si', encycliek van paus Franciscus over óns gemeenschappelijk huis, de

aarde', aangeboden voor parochiebladen b.g.v. Willibrordzondag op www.oecumene.nl dd.9 juli 2015

- *Drs. Rob van Uden*, *Geestelijke stromingen geven – Recensie*, www.oecumene.nl dd. 18 augustus 2016
- *Dr. Kees van Vliet*, 'Evangelii gaudium als pleidooi voor een praktische oecumene', in Overeen september 2015, 6

Stagiair

- *Rick de Vries*, De encycliek *Laudato Si'* door de ogen van een milieusocioloog, in: *Communio* 41(2016)3-4,244-255

Drs. Geert van Dartel

- 'Delen in de vreugde van het Evangelie', in: Overeen september 2015, p. 7
- 'For the renewal of Church and Society: The Ecumenical Periodical "Kosmos & Oecumene"(1967-1992) in: Luca Ferracci (Ed.), *Toward a History of the Desire of Christian Unity*, Lit Verlag 2015, p. 223-231
- 'Heilig Jaar van barmhartigheid en herdenking van de Reformatie' in: *Communio* 43(2016)1,25-33
- 'Hope for Christians in Syria and Iraq', op www.oecumene.nl dd.12 april 2016
- 'Christenvervolging en de oecumene van de martelaren', op www.oecumene.nl dd. 24 juni 2016
- 'Paus Franciscus en patriarch Kyrill op de bres voor christenen in het Midden Oosten', in: Overeen april 2016 6-7
- 'Metropoliet Athenagoras over integratie' in: *Magazine Oosterse Kerken*, uitgave bisdom Rotterdam, p. 24-25
- 'Een oecumenische lezing van *Laudato Si'*', in: *Communio* 43(2016)3-4,232-243

Diverse bijdragen voor de website www.oecumene.nl

Drs. Leo van Leijsen

- 'Christenen in Syrië', z.n., in: *Oecumenisch bulletin*, Raad van Kerken in Nederland, 1/2016 (voorjaar), pp 4-5.
- 'Christenen op de vlucht. Eritrese asielzoekers, het bewind en de kerken' (Waarom Eritreeërs vluchten), in: *Pokrof* 2016, nr 3, pp 18-21.
- 'Christenen van Syrië - Een inleiding' Deel 1 & 2, op: website Katholieke Vereniging voor Oecumene, 23 resp. 26 november 2015.
- '«Een kindje, klein, maar God in eeuwigheid» De kersticoon als rechtgelovig Christus-getuigenis' (meditatie), in: *Pokrof* 2015, nr 5, pp 10-12.
- 'De Ethiopisch-orthodoxe Kerk in Nederland', in: *Oosterse Kerken* (Uitgave bij gelegenheid van de Zondag voor de Oosterse Kerken 2016, een initiatief van de bisschop referent Oecumene en Oosterse christenen in samenwerking met de Katholieke Vereniging voor Oecumene), pp 22-23.
- 'Het Getijdengebed' «Byzantijnse Liturgie XII» (vaste rubriek) in: *Pokrof* 2016, nr 3, p 23.
- 'De groene patriarch van Constantinopel' – boekbespreking, in: *Overeen*, 2015 (september)-35, p 3.
- 'Het groene patriarchaat. Orthodoxie en ecologie bij patriarch Bartholomeos I', in: *TussenRuimte* 2016, 2, pp 18-21.
- 'Kerstvoorbereiding al begonnen in Oost en (een beetje) in West', op: website Katholieke Vereniging voor Oecumene, 16 november 2015.
- 'Ontmoeting van paus en patriarch: 1964 en 2016', in: *Oosterse Kerken*, het boven genoemde magazine i.s.m. bisdom Rotterdam, april 2016, pp 6-7.
- 'De Oosterse Kerken', z.n., (katern met beschrijving en overzichtsschema) in: *Oosterse Kerken*.
- 'Pater Frans, bruggenbouwer en martelaar in Syrië (boekbespreking)', in: *Overeen*, 2016 (april)-36, p 5.
- 'Sint-Kosmas van Maiuma . Een heilige dichter' (meditatie), in: *Pokrof* 2015, nr 4, pp 12-14.

- 'Sint-Josafat, Prins van India. «Buddha in disguise»' (meditatie), in: *Pokrof* 2016, nr 1, pp 8-10.
- 'Trisagion' «Byzantijnse Liturgie IX» (vaste rubriek) in: *Pokrof* 2015, nr 5, pp 23.
- 'Syrië: land van ikonen, land van iconoclasme', in: *Eikonikon. Nieuws rond ikonen*, 131 (jaargang 30) juni 2016, pp 15-19.
- 'Waarom christenen moeten blijven', in: *Oecumenisch bulletin*, Raad van Kerken in Nederland, 1/2016 (voorjaar), p 8.
- 'Waarom moeten christenen in het Midden-Oosten blijven?', in: *Overeen*, 2016 (april)-36, p 4.
- 'Websites' (lijst van websites van de oosterse Kerken in Nederland + overige korte informatie), z.n. in: *Oosterse Kerken*, pp 27.
- 'De Zetel van Barmhartigheid. De Balsemdraagsters bij het Lege Graf' (meditatie), in: *Pokrof* 2016, nr 2, pp 9-12.

Diverse bijdragen voor de website www.oecumene.nl

13 BESTUUR EN COMMISSIES

(per 1 juli 2016)

Hoofdbestuur

Prof. dr. M. Sarot, voorzitter
Prof. dr. J. Peters sj., vice-voorzitter
Drs. G. van Dartel, ambtelijk
secretaris en directeur van het
bureau
Prof. dr. A. Brünig
Vic. drs. A. Bultsma, gedelegeerde
voor oecumene van het bisdom
Groningen - Leeuwarden
Pastoor H. van Doorn, gedelegeerde
voor oecumene van het aartsbisdom
Utrecht
Dr. B. Hegge, gedelegeerde van het
bisdom Roermond
Mw. C. van den Heuvel-van
Maarseveen, penningmeester
Dr. A. van der Helm, gedelegeerde
van het bisdom Rotterdam
Drs. H. Leijendekkers
Prof. dr. A. Scheer m.s.c.
Drs. T. Sip, gedelegeerde van het
bisdom 's-Hertogenbosch
Drs. E. van Teijlingen, gedelegeerde
van het bisdom Haarlem -
Amsterdam
Drs. R. van Uden, diocesaan
vertegenwoordiger van het bisdom
Breda
Drs. D. Wienen
Dr. C. van Vliet

Dagelijks bestuur

Prof. dr. M. Sarot
Drs. G. van Dartel
Prof. dr. J. Peters s.j.
Mw. C. van den Heuvel
Prof. dr. A. Scheer m.s.c.
Drs. R. van Uden

Adviseurs

Dr. Sj. van 't Kruis, adviseur namens
de Protestantse Kerk in Nederland
Drs. B. van Oers, adviseur namens
het Secretariaat van het R.K.
Kerkgenootschap

Staf en secretariaat

Drs. G. van Dartel, directeur (1 fte)
Mw. M. van Herp, secretaresse (0,4
fte)
Drs. L. van Leijssen, stafmedewerker
Oosterse Kerken(0,7 fte)
Dhr. R.J. de Vries stagiair (0,5)

Financiële commissie

Vic. drs. A. Bultsma
Drs. G. van Dartel
Mw. Chr. van den Heuvel-van
Maarseveen
Prof. dr. J. Peters sj.

Redactie Perspectief

Drs. G. van Dartel
Prof. dr. F. van Iersel
Drs. L. van Leijssen
Dr. K. Schelkens
Prof. dr. P.B. Smit
mw. E. van Coster-van Urk
Drs. F. Wouda

Redactie Pokrof

Drs. P. Baars
P. Brenninkmeijer
Dr. D. Bruinsma
Drs. G. van Dartel
Drs. D. Langerhuizen,
hoofdredacteur
Drs. L. van Leijssen, redactiesecretaris
Prof. dr. H. Murre-van den Berg
Dr. K. Tolstaja
Drs. H. Vogelaar

Werkgroep Refo500

Dr. D. Akerboom
Drs. G. van Dartel
Dr. A. van Eijk
Mgr. Dr. G. de Korte
Dr. H. Kronenburg
Drs. R. Kuiper
Prof. dr. P.-B. Smit

Webredacteurs

Drs. G. van Dartel
Drs. L. van Leijssen

Facebookpagina Katholieke Vereniging voor Oecumene

Drs. G. van Dartel
Drs. Johan Caenen

14 FINANCIËLE VERANTWOORDING

	Begroting 2015	Exploitatie 2015
	€	€
Baten		
Contributies incl. bijdragen leden	20.000	21.684
Giften/legaten religieuzen	15.000	13.500
Giften/legaten vrienden	20.000	170.505
Projectsubsidies	15.000	22.985
Willibrordzondag	20.000	23.050
Zondag Oosterse Kerken		589
Abonnementen Pokrof	13.000	13.674
Cursussen en studiedagen	5.000	1.770
Advies en begeleiding	5.000	1.204
Verkopen		403
Opbrengst beleggingen	20.000	20.164
Diversen		
Totaal Baten	133.000	289.528
Lasten		
Kosten Activiteiten	35.000	28.303
Lonen en salarissen	115.000	114.293
Sociale lasten	27.000	28.629
Personeelskosten (arbodienst, verzekering, overig)	4.500	4.971
Reiskosten	5.000	6.162
Huisvestingskosten	9.500	8.347
Kantoorkosten	5.000	7.053
Accountantskosten	4.500	5.275
Algemene kosten	1.000	2.465
Totaal Lasten	206.500	205.498
Uitkomst financiële baten en lasten		1.728
Buitengewone lasten		5.999
Mutatie voorziening personele lasten		
Resultaat	-/- 73.500	91.757

Samengevoegde Balans per 31-12-2015

Activa

	€
Materiële vaste activa	5.900
Financiële vaste activa	304.737
Kortlopende vorderingen	158.954
Liquide middelen	100.152
Totaal	569.743

Passiva

	€
Eigen vermogen	409.194
Voorzieningen	147.321
Kortlopende schulden	13.228
	569.743

s-Hertogenbosch, 15 juli 2016

Katholieke Vereniging voor Oecumene Athanasius en Willibrord

Emmaplein 19^D

5211 VZ 's-Hertogenbosch

Telefoon: 073-7370026

Email: secretariaat@oecumene.nl

Website: www.oecumene.nl

NL97 INGB 0000 8019 19

NL73 INGB 0001 0876 28

